

STATSFORVALTEREN I TRØNDELAG
Postboks 2600
7734 STEINKJER

Deres ref.:
Vår ref.: 21/1071-5
Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn
Dato: 16.06.2021

Vaksinering mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksineringen

I forbindelse med at vaksineringen mot SARS-CoV-2 startet opp i januar inneværende år, sendte HelseDirektoratet den [18.1.21](#) ut et brev, med tilsvarende tittel som overstående, til alle landets kommuner og statsforvaltere. I brevet redegjorde vi for hvilke regler som gjelder for vaksinering av ikke samtykkekompetente personer, herunder ikke samtykkekompetente personer som motsetter seg vaksinering.

HelseDirektoratet påpekte innledningsvis i brevet at vaksinering er et frivillig tilbud som er basert på personens samtykke. I de tilfeller personen ikke kan samtykke, må vaksinering skje på et annet rettsgrunnlag enn samtykke. Brevet fra 18.1.21 er utdypet ved to anledninger, hhv. [23.3.21](#) og [26.3.21](#). Disse tre brevene ligger på direktoratets hjemmesider og er også vedlagt dette brevet.

I forbindelse med en nylig publisert reportasje fra [NRK Innlandet](#) angående bruk av beroligende medisin før koronavaksinering av en person med utviklingshemming, samt flere andre henvendelser, oppfatter HelseDirektoratet at det fortsatt er usikkerhet blant helsepersonell og andre relevante aktører angående hvilke regler som gjelder for vaksinering av ikke samtykkekompetente personer, herunder ikke samtykkekompetente personer som motsetter seg vaksinering.

HelseDirektoratet vil med dette brevet minne om de tidligere utsendte redegjørelsene og ber særlig statsforvalterne sikre at gjeldende regelverk på området er kjent i landets helse- og omsorgstjeneste.

Etter ønske fra flere statsforvaltere vedlegges også HelseDirektoratets svar som ble sendt til Statsforvalteren i Oslo og Viken i en e-post av 3. mai 21 angående samme tema, hvor det blant annet gis tilbakemelding på vurdering av ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren.

HelseDirektoratet uttalte i den forbindelse følgende:

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og rettsaker

Trine Grøslie Stavn

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

«Vilkårene som må vurderes oppfylt før helsepersonell eventuelt kan vaksinere en person med tvang fremgår som kjent av pbrl. § 4A-3. Ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren, vil være et relevant og viktig vurderingstema i denne sammenheng. Dersom ansvarlig helsepersonell finner at det er nødvendig å vaksinere en person for å unngå vesentlig helseskade, må det videre vurderes om vaksinering er et forholdsmessig tiltak sett hen til det tvangstiltaket som må benyttes. I denne sammenheng må ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine vurderes opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren.

Et sentralt element i vurderingen av om det kan benyttes tvang for å gi helsehjelp (vaksine) til en person som motsetter seg, er om unnlattelse av å gi helsehjelpen kan føre til vesentlig helseskade for personen. Helsedirektoratet vil i denne sammenheng påpeke at kravet om vesentlig helseskade kan omfatte både fysisk og psykisk helseskade. Dette fremgår klart av både forarbeider og rundskriv, som det for øvrig er lenket til i de nevnte brevene. Dersom følgene av tiltak knyttet til smitte eller forebygging av smitte vil kunne være en så stor påkjenning for den enkelte at det kan føre til psykiske helseskader, kan vilkåret om vesentlig helseskade være oppfylt. Dette må nok en gang vurderes og beskrives konkret av det ansvarlige helsepersonellet (legen).» (e-post av 3.5.21 er vedlagt).

Helsedirektoratet gjentar her oppfordringen som avslutningsvis fremgår av nevnte e-post hvor Statsforvalteren i Oslo og Viken også ber om tilbakemelding på om det jobbes med løsningsforslag til hvordan man kan øke vaksinasjonsgraden hos personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg dette. Helsedirektoratet viste til [Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse](#) og [Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming \(NAKU\)](#) som har gode faglige temasider om tillitsskapende arbeid og andre helse og omsorgsfaglige råd knyttet til eldre og utviklingshemmede og koronaviruset.

Helsedirektoratet oppfordrer Statsforvalteren til å henvise tjenesten til disse kompetansemiljøene der tjenesten sliter med å nå frem til personen med tillitsskapende arbeid.

Vennlig hilsen

Vårin Hellevik e.f.
Fungerende avdelingsdirektør

Trine Grøslie Stavn
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
Alle landets kommuner
STATENS HELSETILSYN;HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Deres ref.:

Vår ref.: 21/1071-1

Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn

Dato: 18.01.2021

Vaksinering mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksineringen

I forbindelse med at vaksineringen mot SARS-CoV-2 har startet opp, ønsker HelseDirektoratet å redegjøre for hvilke regler som gjelder for vaksinering av ikke samtykkekompetente personer, herunder ikke samtykkekompetente personer som motsetter seg vaksinering.

Vaksinering er et frivillig tilbud som er basert på personens samtykke. I de tilfeller personen ikke kan samtykke, må vaksinering skje på et annet rettsgrunnlag enn samtykke. Formålet med dette brevet er å redegjøre for hvilke rettsgrunnlag som kan vurderes når personen mangler samtykkekompetanse.

Kort oppsummert vil det aktuelle rettsgrunnlag for en person uten samtykkekompetanse som ikke motsetter seg vaksinering være pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6. Dersom en person uten samtykkekompetanse motsetter seg vaksinering, antar HelseDirektoratet at det i all hovedsak *ikke* vil være aktuelt å vaksinere personen. Dersom det i enkeltstående tilfelle etter en konkret vurdering likevel vurderes å vaksinere personen, kan vaksineringen *kun* gjennomføres hvis de strenge vilkårene [i pbrl. § 4A-3 er oppfylt](#).

Helsehjelp:

Vaksinering er helsehjelp [etter pasient- og brukerrettighetsloven \(pbrl\) § 1-3 bokstav c](#), da helsehjelp også omfatter forebyggende handlinger.

Samtykke til vaksinering mot SARS-CoV-2 (pbrl § 4-1):

Vaksinering mot SARS-CoV-2 er frivillig, på samme måte som annen helsehjelp. Utgangspunktet er da at vaksineringen av personer over 16 år bare skal gjennomføres med personens eget samtykke jf. [pbrl. § 4-1](#). I de tilfeller hvor en person ikke selv er i stand til å samtykke til vaksineringen, må det foreligge en annen lovhemmel for å vaksinere vedkommende.

Samtykkevurdering (pbrl § 4-3):

Det er [pbrl. § 4-3](#) som regulerer hvem som kan samtykke til helsehjelp. Dersom en person på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller psykisk utviklingshemming

åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter, kan vedkommende ikke samtykke til helsehjelp på egne vegne.

Det er det helsepersonellet som er ansvarlig for helsehjelpen, her vaksinerings, som avgjør om personen er i stand til å samtykke. Det legges til grunn at dette vanligvis vil være en lege.

Når det gjelder beboere i sykehjem blir samtykkekompetansen vurdert jevnlig ved behov, og sykehjemmene har gode rutiner for dette. Det skal likevel bemerkes at samtykkekompetanse skal vurderes konkret opp mot den helsehjelpen som tilbys, da kompetansen kan falle bort for enkelte områder, men ikke for alle. I vurderingen må helsepersonellet blant annet ta stilling til om den enkelte forstår hensikten med og konsekvensene av å vaksinere seg og - ved eventuell motstand - konsekvensene av å ikke vaksinere seg. En avgjørelse om at en person mangler samtykkekompetanse skal være skriftlig og begrunnet og fremgå av pasientjournalen.

Personer som ikke kan samtykke og som ikke motsetter seg vaksinerings (pbrl § 4-6):

I de tilfeller hvor helsepersonellet har vurdert at det bør tilbys vaksinerings, men hvor personen ikke selv er i stand til å samtykke, avgjør helsepersonellet som er ansvarlig for vaksinerings, om personen skal vaksineres. Dette er regulert i [pbrl. § 4-6](#). Det vises til avsnittet ovenfor når det gjelder hvem som er faglig ansvarlig for vaksinerings.

En slik vaksinerings anses som et alvorlig inngrep, og det vil derfor være pbrl. § 4-6 annet ledd som regulerer hvordan avgjørelsen skal tas og hva den skal bygge på. Det ansvarlige helsepersonell må finne at vaksinerings er i den enkeltes interesse og at det er sannsynlig at personen ville ha gitt tillatelse til vaksinerings. Der det er mulig, skal det også innhentes informasjon fra personens nærmeste pårørende om hva personen ville ha ønsket. Det er viktig at det er personens antatte ønske, og ikke pårørendes ønske, som skal avklares. Det presiseres også at det er ansvarlig helsepersonell, og ikke pårørende, som tar den endelige avgjørelsen. Ansvarlig helsepersonell skal samrå seg med annet kvalifisert helsepersonell før avgjørelsen tas. Selv om det i de fleste tilfeller er en lege som er ansvarlig for vaksinerings, kan vedkommende gjerne samrå seg med en sykepleier som har ansvar for daglig oppfølging og kjenner personen godt.

I vurderingen av om vaksinerings er i personens interesse, må det spesielt vurderes om personen vil tåle reaksjonene på vaksinen. Dette vil særlig være viktig for svært skrøpelige og syke personer med kort forventet levetid, eller personer med dødelige sykdommer i terminal fase, som vil kunne ha problemer med å tåle selv milde bivirkninger. Helsedirektoratet viser til [FHI sin vaksineringsveileder og særlig avsnittet " vaksinerings av svært skrøpelige og syke pasienter"](#).

Avgjørelsen skal være skriftlig og begrunnet og fremgå av pasientjournalen. I journalen skal det også nedtegnes hva nærmeste pårørende har opplyst og oppfatningen til annet helsepersonell.

Personer som ikke kan samtykke og som motsetter seg vaksinerings (pbrl. kap. 4A):

Helsedirektoratet antar at det i all hovedsak *ikke* vil være aktuelt å vaksinere personer som motsetter seg vaksinerings, selv om disse mangler samtykkekompetanse.

Dersom det i enkeltstående tilfelle etter en konkret vurdering likevel vurderes å vaksinere personer i denne gruppen, kan vaksineringen *kun* gjennomføres hvis de strenge vilkårene [i pbrl. § 4A-3 er oppfylt](#).

Det er for det første et krav at tillitsskapende tiltak har vært forsøkt. Hensikten er å få personen til å forstå at det er i vedkommendes interesse å motta vaksinen. En trygg behandlingssituasjon med kjent helsepersonell er ofte av avgjørende betydning i det tillitsskapende arbeidet.

Dersom helsepersonellet ikke når frem med tillitsskapende arbeid, kan det fattes vedtak dersom følgende vilkår er tilstede:

- a) en unnlattelse av å gi vaksinen kan føre til vesentlig helseskade for personen, og
- b) vaksinen anses nødvendig, og
- c) tvangstiltakene står i forhold til behovet for vaksinen.

I tillegg må det vurderes at vaksineringen etter en helhetsvurdering fremtrer som den klart beste løsningen for personen.

Den (legen) som er faglig ansvarlig for vaksineringen må foreta en individuell vurdering av om vilkårene er oppfylt. Det må tas utgangspunkt i den enkeltes helsetilstand og ut fra det vurderes faren for vesentlig helseskade. Det må videre vurderes om vaksinering er nødvendig for å forhindre covid-19 sykdom, her må blant annet risiko og sannsynlighet for smitte vurderes. Videre må virkningen av å gjennomføre vaksineringen med tvang klart oppveie ulempene ved tvangstiltaket. Dersom vaksineringen ikke lar seg gjennomføre uten å benytte fysisk tvang, skal det mye til for å si at tiltaket er forholdsmessig.

I tillegg må vaksineringen fremstå som den klart beste løsningen for den enkelte. Det må spesielt ses hen til eventuelle bivirkninger av vaksineringen og det vises til [FHI sin vaksineringsveileder og særlig avsnittet "vaksinering av svært skrøpelige og syke pasienter"](#). Andre relevante momenter i helhetsvurderingen, er hvordan den enkelte vil oppleve isolasjon og behandling ved en eventuell covid-19 sykdom.

Det vil særlig være enkelte personer med demens og enkelte personer med utviklingshemming som kan mangle samtykkekompetanse og vise motstand ved vaksinering. Vi presiserer at en demensdiagnose eller en utviklingshemming i seg selv *ikke* gir grunnlag for å vaksinere med hjemmel i kap. 4A.

Dersom vilkårene vurderes oppfylt, er det den ansvarlig for vaksineringen som må fatte vedtak om å vaksinere på tross av personens motstand. Vedtaket fattes etter reglene i pbrl. [§ 4A-5 flg.](#) Vaksineringen innebærer et alvorlig inngrep for den enkelte, og vedtaket skal derfor fattes etter samråd med annet kvalifisert helsepersonell. Statsforvalteren skal ha kopi av vedtaket.

Se [Pasient- og brukerrettighetsloven med kommentarer](#) for nærmere beskrivelse av vilkårene og saksbehandling etter pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
seniorrådgiver

Trine Grøslie Stavn
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:

Helse- og omsorgsdepartementet
STATENS HELSETILSYN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
STATSFORVALTAREN I MØRE OG ROMSDAL		Postboks 2520	6404 MOLDE
STATSFORVALTAREN I ROGALAND		Postboks 59 Sentrum	4001 STAVANGER
STATSFORVALTAREN I VESTLAND		Njøsavegen 2	6863 LEIKANGER
STATSFORVALTEREN I AGDER		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
STATSFORVALTEREN I INNLANDET		Postboks 987	2604 LILLEHAMMER
STATSFORVALTEREN I NORDLAND		Postboks 1405	8002 BODØ
STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN		Postboks 325	1502 MOSS
STATSFORVALTEREN I TROMS OG FINNMARK		Postboks 700	9815 VADSØ
STATSFORVALTEREN I TRØNDELAG		Postboks 2600	7734 STEINKJER
STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK		Postboks 2076	3103 TØNSBERG
Alle landets kommuner			

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Deres ref.:

Vår ref.: 21/1071-3

Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn

Dato: 23.03.2021

HelseDirektoratets brev om vaksinerings mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksinerings - Enkelte utfyllende kommentarer

HelseDirektoratet viser til vårt [brev av 18. januar 2021](#) om vaksinerings mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksinerings.

HelseDirektoratet har i det siste mottatt flere henvendelser angående vaksinerings av personer uten samtykkekompetanse, og da særlig personer med utviklingshemming, med utgangspunkt i brevet. Vi vil derfor komme med enkelte utdypende kommentarer.

Når det gjelder vaksinerings av personer som ikke kan samtykke og som ikke motsetter seg vaksinerings er det, slik det fremgår av brevet, ansvarlig helsepersonell som tar avgjørelsen om personen skal vaksineres. Avgjørelsen skal tas etter reglene i [pbrl. § 4-6, annet ledd](#), der det blant annet fremgår at den ansvarlige skal rådføre seg med annet kvalifisert helsepersonell.

Vi skrev i brevet at selv om det i de fleste tilfeller er en lege som er ansvarlig for vaksinerings, kan vedkommende gjerne samrå seg med en sykepleier som har ansvar for daglig oppfølging og kjenner personen godt. HelseDirektoratet vil i denne sammenheng presisere at sykepleier her kun er nevnt som et eksempel; det lovfestede kravet i pbrl. § 4-6 annet ledd er «*annet kvalifisert helsepersonell*». Kravet er gitt for å kvalitetssikre avgjørelsen ved at det alltid skal være to fagpersoner som vurderer om helsehjelpen skal gis. Ethvert helsepersonell som kjenner pasienten og situasjonen til pasienten godt, kan ha verdifull kunnskap som kan legges til grunn i vurderingen.

For utfyllende kommentarer til bestemmelsen se rundskriv til pasient- og brukerrettighetsloven: <https://www.helseDirektoratet.no/rundskriv/pasient-og-brukerrettighetsloven-med-kommentarer/samtykke-til-helsehjelp#om-pasienter-over-18-ar-som-ikke-har-samtykkekompetanse>

Når det gjelder vaksinerings av personer som ikke kan samtykke og som motsetter seg vaksinerings fremgår det av brevet at HelseDirektoratet antar at det i all hovedsak ikke vil være aktuelt å vaksinere disse personene. I brevet presiseres likevel at dersom det i enkeltstående

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og rettssaker

Trine Grøslie Stavn

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helseDir.no • www.helseDirektoratet.no

tilfelle likevel vurderes å vaksinere personer i denne gruppen, kan vaksineringen kun gjennomføres hvis de strenge vilkårene i [pbrl. § 4A-3](#) er oppfylt.

Det er i denne sammenheng kommet spørsmål om hva som er betegnet som **motstand** og hvordan det skal vurderes om en person motsetter seg vaksineringen. Helsedirektoratet har omtalt kravet til motstand i rundskrivet til pasient- og brukerrettighetsloven. Her går det blant annet frem at motstand kan komme til uttrykk både verbalt og fysisk, men at uttrykksformen ikke er avgjørende. Vurderingen av om pasienten motsetter seg helsehjelpen, blir således i mange tilfeller et spørsmål om å tolke reaksjonene til pasienten. Dette krever gjerne god kjennskap til vedkommende. Nærmeste pårørende kan ofte gi viktig informasjon. Helsepersonell og andre som har arbeidet tett med personen over tid, kan også bidra med informasjon som klargjør hvilke ønsker og motforestillinger vedkommende har med hensyn til den helsehjelpen som blir tilbudt. Det kan legges til at hvis personen yter verbal eller fysisk motstand mot helsehjelpen, er dette motstand i lovens forstand uavhengig av om personen forstår hva hun eller han motsetter seg.

Se rundskrivet til pasient- og brukerrettighetsloven for utfyllende kommentarer:

<https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/pasient-og-brukerrettighetsloven-med-kommentarer/helsehjelp-til-pasienter-uten-samtykkekompetanse-som-motsetter-seg-helsehjelpen-mv#paragraf-4a-2-virkeomrade>.

Avslutningsvis ønsker Helsedirektoratet å knytte noen kommentarer til kravet om og arbeidet med **tillitsskapende tiltak**. Kravet innebærer at det skal planlegges og legges til rette for helsehjelpen, her vaksineringen, uten å bruke tvang. Hensikten er å få personen til å forstå at det er i vedkommendes interesse å motta vaksinen, og/eller redusere eventuell frykt situasjonen utløser hos personen og som fører til motstand. En trygg behandlingssituasjon med god tid, kjent helsepersonell og eventuelt andre nærstående personer tilstede er ofte av avgjørende betydning i det tillitsskapende arbeidet.

Se rundskrivet til pasient- og brukerrettighetsloven for utfyllende kommentarer:

<https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/pasient-og-brukerrettighetsloven-med-kommentarer/helsehjelp-til-pasienter-uten-samtykkekompetanse-som-motsetter-seg-helsehjelpen-mv#paragraf-4a-3-adgang-til-a-gi-helsehjelp-som-pasienten-motsetter-seg>

Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU) har gode faglige temasider om tillitsskapende arbeid og andre helse- og omsorgsfaglige råd knyttet til eldre og utviklingshemmede og koronaviruset.

Aldring og Helse: <https://www.aldringoghelse.no/koronaviruset/>

NAKU: <https://naku.no/personer-med-utviklingshemming-og-koronavirus>

Vennlig hilsen

Vårin Hellevik e.f.
fungerende avdelingsdirektør

Trine Grøslie Stavn
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:

STATENS HELSETILSYN

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

OSLO UNIVERSITETSSYKEHUS HF
Nils Olav Aanonsen
Postboks 4956 Nydalen
0424 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 21/73-185
Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn
Dato: 26.03.2021

COVID-19- Svar på henvendelse vedrørende psykisk utviklingshemmede, vaksinerings og samtykke

HelseDirektoratet viser til deres henvendelse av 5.2.21 (vedlagt). Henvendelsen viser til [HelseDirektoratets brev av 18. januar 2021](#) om vaksinerings mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksineringsen.

I brevet av 18. januar 2021 redegjør HelseDirektoratet for hvilke regler som gjelder for vaksinerings av ikke samtykkekompetente personer, herunder ikke samtykkekompetente personer som motsetter seg vaksinerings. Når det gjelder sistnevnte gruppe fremgår det av brevet at HelseDirektoratet antar at det i all hovedsak ikke vil være aktuelt å vaksinere disse personene. I brevet presiseres likevel at dersom det i enkeltstående tilfelle likevel vurderes å vaksinere personer i denne gruppen, kan vaksineringsen kun gjennomføres hvis de strenge vilkårene i [pbrl. § 4A-3](#) er oppfylt.

I deres henvendelse bes det om at denne konklusjonen revurderes og at det åpnes for å gjøre vaksinasjon i gruppen uavhengig av samtykke. Det påpekes at det vil være et lite inngrep holdt opp mot konsekvensene av smitte og sykdom i gruppen og da nevnes særlig psykisk utviklingshemmede, personer med tidlige hjerneskader, medfødte syndromer med multihandikap, cerebral parese m.m.

Det påpekes i vårt brev av 18. januar at vaksinerings er frivillig, på samme måte som annen helsehjelp. Utgangspunktet er da at vaksinerings av personer over 16 år bare kan gjennomføres med personens eget samtykke jf. pbrl. § 4-1. I tilfeller hvor en person ikke selv er i stand til å samtykke til vaksineringsen må det foreligge en lovhjemmel for å vaksinere vedkommende, og i brevet redegjøres det for hvilke lovhjemler som da kan være aktuelle. Der en person over 16 år ikke selv er i stand til å samtykke, må avgjørelsen enten tas med hjemmel i [pbrl. §§ 4-5](#) eller [4-6](#). Ved motstand må vilkårene i [pbrl. kap. 4A](#) være oppfylt.

Det er den (legen) som er faglig ansvarlig for vaksineringsen som må foreta en vurdering av om vilkårene for å vaksinere, på tross av motstand, er oppfylt. Dette er en individuell vurdering som må foretas i hvert enkelt tilfelle. Som vi presiserte i brevet gir *ikke* diagnosen utviklingshemming i seg selv grunnlag for å vaksinere med hjemmel i kap. 4A. Det må tas utgangspunkt i den enkeltes helsetilstand, og ut fra dette må faren for vesentlig helseskade vurderes. Videre må det vurderes

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og rettssaker

Trine Grøslie Stavn

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

om vaksineringsgrad er nødvendig for å forhindre covid-19-sykdom, dvs. i hvilken utstrekning personen vil være utsatt for smitte. En slik risiko vil påvirkes av bl.a. personens livsstil og forutsetninger for å følge anbefalinger, vaksineringsgrad i personens nære omgivelser og i befolkningen for øvrig. Risikoen kan også påvirkes og endres med de nye muterte tilfellene av viruset. Momentene som nevnes i deres henvendelse vil være viktige momenter i den vurderingen som ansvarlig helsepersonell må foreta.

Se rundskrivet til pasient- og brukerrettighetsloven for utfyllende kommentarer:

<https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/pasient-og-brukerrettighetsloven-med-kommentarer/helsehjelp-til-pasienter-uten-samtykkekompetanse-som-motsetter-seg-helsehjelpen-mv#paragraf-4a-3-adgang-til-a-gi-helsehjelp-som-pasienten-motsetter-seg>

Avslutningsvis vises det også til [brev av 23.3.2021 Helsedirektoratets brev om vaksineringsgrad mot SARS-CoV-2 av personer som ikke selv kan samtykke til vaksineringsgraden - Enkelte utfyllende kommentarer](#). I dette brevet er bl.a. betydningen av tillitsskapende tiltak særlig omtalt.

Vennlig hilsen

Vårin Hellevik e.f.
fungerende avdelingsdirektør

Trine Grøslie Stavn
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

From: Trine Grøslie Stavn
Sent: 3. mai 2021 07:58
To: 'fmbuhfi@statsforvalteren.no'
Cc: 'Taraldsen, Sølvi'; 'Jensen, Wenche'; 'fmov@dsb-cim.no'; Wenche Dahl Elde; Vårin Hellevik; Hanne Skui; Gunhild J. Røstadsand; Ann-Kristin Wassvik; Svein Lie
Subject: Svar - Innspill angående vaksinasjon av personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg vaksine!

Hei

Brevet fra helsedirektoratet som det vises til er utdypet ved to anledninger, hhv. [23.3.21](#) og [26.3.21](#). Disse brevene ligger på våre nettsider, og er sendt til statsforvalterne. I brevene er det redegjort de regler som kommer til anvendelse ved vaksinasjon av personer uten samtykkekompetanse, både ved motstand og der personen ikke motsetter seg vaksinasjonen.

I deres henvendelse kommer det blant annet frem at det savnes en vurdering av ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren. Det fremgår videre at Statsforvalteren i Oslo og Viken oppfatter at regelverket og de strenge vilkårene for tvang ikke er beregnet for den situasjonen vi nå er oppe i, og hvor regelverket forhindrer at man får gjennomført vaksinasjon på en gruppe pasienter hvor dette er svært viktig for å kunne gi gruppen et godt tjenestetilbud.

Vilkårene som må vurderes oppfylt før helsepersonell eventuelt kan vaksinere en person med tvang fremgår som kjent av pbrl. § 4A-3. Ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren, vil være et relevant og viktig vurderingstema i denne sammenheng. Dersom ansvarlig helsepersonell finner at det er nødvendig å vaksinere en person for å unngå vesentlig helseskade, må det videre vurderes om vaksinerings er et forholdsmessig tiltak sett hen til det tvangstiltaket som må benyttes. I denne sammenheng må **ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine vurderes opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren.**

Et sentralt element i vurderingen av om det kan benyttes tvang for å gi helsehjelp (vaksine) til en person som motsetter seg, er om unnlattelse av å gi helsehjelpen kan føre til vesentlig helseskade for personen. Helsedirektoratet vil i denne sammenheng påpeke at kravet om vesentlig helseskade kan omfatte både fysisk og psykisk helseskade. Dette fremgår klart av både forarbeider og rundskriv, som det for øvrig er lenket til i de nevnte brevene. Dersom følgene av tiltak knyttet til smitte eller forebygging av smitte vil kunne være en så stor påkjenning for den enkelte at det kan føre til psykiske helseskader, kan vilkåret om vesentlig helseskade være oppfylt. Dette må nok en gang vurderes og beskrives konkret av det ansvarlige helsepersonellet (legen).

Utover det regelverket som er omtalt i ovennevnte brev, finnes det ikke annet rettslig grunnlag for å tvangsvaksinere personer som ikke selv er i stand til å samtykke til vaksinerings.

Avslutningsvis ønsker Statsforvalteren tilbakemelding på om det jobbes med løsningsforslag til hvordan man kan øke vaksinasjonsgraden hos personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg dette. Vi vil her vise til brevet av 23.3.21 hvor vi omtaler bl.a. tillitsskapende tiltak, og hvor det vises til [Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse](#) og [Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming \(NAKU\)](#) som har gode faglige temasider om tillitsskapende arbeid og andre helse og omsorgsfaglige råd knyttet til eldre og utviklingshemmede og koronaviruset. Helsedirektoratet oppfordrer Statsforvalteren til å henvise tjenesten til disse kompetansemiljøene der tjenesten sliter med å nå frem til personen med tillitsskapende arbeid.

Med vennlig hilsen

Trine Grøslie Stavn

Advokat / Seniorrådgiver
Avdeling helserett og rettssaker
Divisjon analyse og samfunn
Mobil: 994 42 420

Postadresse: Pb 220 Skøyen, 0213 Oslo
Besøksadresse: Vitaminveien 4, 0483 Oslo
<https://helsedirektoratet.no> <https://helsenorge.no/>
<https://medium.com/helseaktuelt>

Fra: Fisknes, Hanne <fmbuhfi@statsforvalteren.no>

Sendt: onsdag 28. april 2021 12:41

Til: Beredskap Hdir <Beredskap.Hdir@helsedir.no>

Kopi: Taraldsen, Sølvi <sotar@statsforvalteren.no>; Jensen, Wenche <fmbuwej@statsforvalteren.no>; CIM - SFOV <fmov@dsb-cim.no>

Emne: Innspill angående vaksinasjon av personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg vaksine!

Hei!

Statsforvalteren har fått spørsmål fra kommuner om en verge kan samtykke til vaksinasjon der pasient/bruker ikke er samtykkekompetent. Vår vergemålsavdeling har svart kommunene at en verge ikke kan samtykke til vaksinasjon. Konsekvensen av dette er at man må ha et annet rettsgrunnlag for å gjennomføre vaksinasjon, og at helsepersonell vurderer om pasienten skal vaksineres jf. pbr § 4-6. Hdir har gjennom rundskriv redegjort for vilkårene for å vaksinere en pasient som ikke er samtykkekompetent og motsetter seg vaksine:

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus/anbefalinger-og-beslutninger/Vaksinering%20mot%20Covid-19%20av%20ikke%20samtykkekompetente%20personer.pdf/> /attachment/inline/27b756ac-8dc8-484e-99bd-c4b709e70ad1:3a023ed301e79bb9132aafafa9d6e46bbee22897/Vaksinering%20mot%20Covid-19%20av%20ikke%20samtykkekompetente%20personer.pdf

Helsedirektoratet antar at det i all hovedsak ikke vil være aktuelt å vaksinere personer som motsetter seg vaksineringen, selv om disse mangler samtykkekompetanse. Vilkår for vaksinering gjennomgås, og momenter til en helhetsvurdering av hva som er den klart beste løsningen for pasienten. Direktoratet uttaler at «Dersom vaksinering ikke lar seg gjennomføre uten å benytte fysisk tvang, skal det mye til for å si at tiltaket er forholdsmessig». Gjennomgangen underbygger direktoratets oppfatning om at det kun unntaksvis vil være mulighet for vaksine under tvang.

Statsforvalteren savner en vurdering av ulempen ved kortvarig tvang for å sette vaksine opp mot de fordelene vaksine kan gi pasienten/brukeren. Vaksinasjon gir mulighet for lettelse i smitteverntiltak overfor en gruppe som har levd med konsekvensene av smitteverntiltak over lengre tid – noe som har gått ut over dagtilbud, aktivitet, besøk og livsutfoldelse. Samtidig er smittesituasjon spesielt vanskelig og ressurskrevende å håndtere i denne pasientgruppen, og isolasjon vanskelig å gjennomføre, forstå og takle for pasientene. Vi oppfatter at regelverket og de strenge vilkårene for tvang ikke er beregnet for den situasjonen vi nå er oppe i, og hvor regelverket forhindrer at man får gjennomført vaksinasjon på en gruppe pasienter hvor dette er svært viktig for å kunne gi gruppen et godt tjenestetilbud.

Vi ønsker tilbakemelding på om det jobbes med løsningsforslag til hvordan man kan øke vaksinasjonsgraden hos personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg dette.

Med vennlig hilsen

Hanne Fisknes

ass. fylkeslege

Statsforvalteren i Oslo og Viken

helseavdelingen

Telefon: 32 26 69 18

E-post: fbuhfi@statsforvalteren.no

Web: www.statsforvalteren.no/ov